

عنوان مقاله: مهارت احترام متقابل

محقق: رضا پارچه باف

بسیاری از مشکلاتی که در خانواده‌ها از درگیری و مشاجرات، رخ می‌دهد، بهعلت عدم رعایت نکات و دستوراتی است که دین مبین اسلام به آنها سفارش کرده و به عنوان راه حل و یا پیشگیری، تذکر داده است، که ما می‌توانیم با رعایت این نکات زندگی شیرین و خدابستدانه‌ای داشته باشیم. یکی از این نکات کلیدی و اساسی، رعایت احترام متقابل است که به عنوان یک اصل می‌تواند چه در زندگی طرفینی و چه در اجتماع و برخورد با هم نوعان به کار گرفته شود.

باید بدانیم که احترام، اعتماد سازی را به همراه دارد. اگر احترام درست انجام شود سوء استفاده نهی بخش نمی‌آید.

اما لازمه اجرای این اصل، دانستن چند نکته کلیدی خاص و اجرای آن است:

۵ نکته کلیدی برای احترام:

۱- گوش دادن: در هنگام اختلاف نظرها و درگوییها و ناخوشائنه‌ها، گوش دادن به حرف و نظر طرف مقابل، قبل از اظهار نظر کردن و تصمیم گرفتن، بسیار می‌تواند موثر باشد.

امام جعفر صادق علیه السلام می‌فرمایند: یکی از صفات مومن این است که نصیحت نصیحت کننده را می‌پذیرد و گفتار او را شنواست.^۱

^۱بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، ج 72 ، باب 43 ، النصيحة لل المسلمين و بذل النصح لهم و قبول النصح ممن ينصح ص : 65
«عَنْ أَبِي جَعْفَرِ الثَّانِي عَ قَالَ الْمُؤْمِنُ يَحْتَاجُ إِلَى خِصَالٍ - تَوْفِيقٌ مِّنَ اللَّهِ وَ وَاعِظٌ مِّنْ نَفْسِهِ وَ قَبُولٌ مِّمَّنْ يَنْصَحُهُ»

بعضی‌ها نمی‌خواهند موضعه بشوند، از این‌که خدش‌ای بهشان وارد شود ناراحت می‌شوند، در صورتی‌که انسان تا سختی نبینند و صبر بر شیندن انتقادات دیگران نسبت به خود را نداشته باشد پیشرفت نخواهد کرد.)^۱ تا شمشیری چکش کاری نشود بق نمی‌گردد).

شنیدن پند و موضعه آقدر در جان آدمی تاثیر می‌گذارد و برای نفس مهم است که حتی پیامبر مكرم اسلام نیز از جبرئیل درخواست می‌نمودند که وی را نصیحت نماید.^۲

یکی از ویژگیهای پیامبر اسلام این بود که به سخنان و گفته‌های مردم خوب گوش می‌دادند و دل می‌سپردند، آقدر این صفت در پیامبر مشاهده می‌شد که گاهی به وی ایراد می‌گرفتند که تو مانند گوش هستی و با این گفتار پیامبر را می‌آزدند.

از آنها کسانی هستند که پیامبر را آزار می‌دهند و می‌گویند: «او آدم خوش‌باوری است!» بگو: «خوش‌باور بودن او به نفع شماست! (ولی بدانید) او به خدا ایمان دارد؛ و (تنها) مؤمنان را تصدیق می‌کند؛ و رحمت است برای کسانی از شما که ایمان آورده‌اند!» و آنها که رسول خدا را آزار می‌دهند، عذاب دردناکی دارند.^۳

البته در گوش سپردن می‌بایست مراقب حرفهای نهش دار باشیم.

افرادی که حرفهای نیش دار می‌زنند افرادی هستند که احساس حقارت و شکست در زندگی دارند.

احادیثی از بزرگان دین در این زمینه ذکر شده که بسیار جالب و راهگشا است.

۱. بحار الأنوار الجامعية لدرر أخبار الأنمة الأطهار، ج 74، باب 2 مواضع عز و جل فيسائر الكتب السماوي و في الحديث القدسي و في مواضع جبرئيل ع..... ص : 18

«الخصال عن أبيه عن علي بن موسى بن جعفر الكندي ابي عن أخمد بن محمد عن أبيه عن عبد الله بن جبلة عن عبد الله بن سنان عن أبي عبد الله ع قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عظني - فقال يا محمد عش ما شئت فإليك ميئث - و أحيب ما شئت فإليك مفارقة و أعمل ما شئت فإليك ملاقيه - شرف المؤمن صلاته بالليل و عزه كفه عن أعراض الناس»

۲. سوره توبه، آیه 61، و منهم الذين يؤذون النبي و يقولون هو أذن قل أذن خير لكم يؤمن بآله و يؤمن بالمؤمنين و رحمة لذين آمنوا مِنْكُمْ وَ الَّذِينَ يُؤذُونَ رَسُولُ اللَّهِ لَهُمْ غَدَبُ الْأَلِيمُ

چنانچه از امیرالمؤمنین در کتاب غررالحكم تقل شده است که می فرمایند، با شش نفر جدال نکنند:

انسان فقیه و دانشمند، رئیس و بزرگ یک قوم یا گروه، انسان پست و فرومایه، انسان بد زبان، زن، و

کودک.^۴

و یا در سخنی دیگر از حضرت امیر داریم که می فرمایند: جمع کردن بدی در لجاجت و جدل کردن است.^۵

و یا در حدیثی دیگر می فرمایند: جدل، تخم شر و بدی است.^۶

علاوه بر این مصیبتهایی که در جدال و عدم گوش دادن به سخن مخاطب در ناملايمات زندگی، باعث

می شود که محبت متقابل هم از بین برود.^۷

- ۲ - همدردی و همدلی (درک متقابل).

نکته بعدی که باید در هنگام ناملايمات و درگيريهای به وجود آمده در زندگی لحاظ کرد، مقام همدلی و همدردی است. از باب مثال، مردی به هنگام سوء تفاهمی که بین او و خانمیش رخ داده به جای این که شروع به توجیه عمل خود بکند، اول حرف او بشنود و سخن او را تایید کند مثلا بگوید: حق داری ناراحت بشوی، اگر من هم جای تو بودم، شاید همین حالت را پیدا می کردم.

پسندیده این است که طرف مقابل نیز سعی در قبول عذر وی نماید و سخن او را بپذیرد.

امیرالمؤمنین می فرمایند: عذر و بهانه برادرت را بپذیر، حتی اگر او عذری نداشت، تو خود برایش عذری

بتراش.^۸

^۴. تصنیف غرر الحكم و درر الكلم، متفرقات اجتماعی ص : 478 «حدیث 11047 سَيْنَةُ لَا يُمَارُونَ الْفَقِيْهُ وَ الرَّئِيْسُ وَ الدَّنَيْيُ وَ الْبَذَنَيْ وَ الْمَرَأَةُ وَ الصَّبَّيْ (4 / 148)».

^۵. شرح آقا جمال الدين خوانساری بر غرر الحكم، ج 3، 4795 ص : 376، «جماع الشَّرَّ اللَّاجَاج، وَ كَثْرَةِ الْمَمَارَةِ»

^۶. شرح آقا جمال الدين خوانساری بر غرر الحكم ج 7 ، باب المرأة - (جدال و ستیزه) ص : 364 «المرأة بذر الشر»

^۷. تصنیف غرر الحكم و درر الكلم، الرياء و ذمه ص : 311 «لَا كَثْرَةٌ مَعَ كَثْرَةِ مِرَاءٍ (6 / 362)»

^۸. تحف العقول عن آل الرسول ص، آدابه لاصحابه و هي أربعمائة باب للدين و الدنيا ص : 100 «اَقْبَلْ عُذْرً أَخِيكَ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ عُذْرٌ فَالْتَّمِسْ لَهُ عُذْرًا»

۳- پیدا کردن زمینه اشتراک.

مورد بعدی که باید پس از ابراز همدردی لحاظ شود، یافتن نقطه مشترکی بین طرفین است تا بتوان از آن طریق، نفوذ در مخاطب و دلجویی از او را حاصل نمود. مثلاً به او بگویید: منم جای تو بودم شاید همین برخورد رو داشتم و همین فکر به سرم می‌زد.

این گونه بیان، حس اعتماد و تقاضم را در طرف مقابل بالا می‌برد و از موضع گرفتن‌های بی مورد، جلوگیری می‌کند.

۴- توجه کردن کار خود اگر جای توجه دارد

بعد گذران سه مرحله قبلی که ذکر شد، شاید بتوان گفت الان می‌تواند موقعی باشد که ما به توجیه عمل خود (البته اگر مقصص نباشیم و جای توجیه داشته باشد) پیردازیم و دلیل منطقی برای عمل خود بیاوریم. فرض کیند شما به همسرتان قول داده بودید که فلان ساعت به منزل بیایید و یا فلان چیز را برای او بخرید، حال سر ساعت تشریف نیاورده اید و یا چیزی نخریده اید، در اینجا لازم است، توجیه دیر کردن خود را بیان نمایید. مثلاً ممکن است شخصی وقت شما را به صحبت کردن گرفته باشد و آنقدر شما را سرپا معطل نگاه داشته باشد که شما از وعده به همسرتان غافل شوید. در این هنگام بگویید حق داری ناراحت بشوی، فلازی وقت من را به صحبت گرفت.

طمئن باشید طرف شما اگر انسان خوش انصافی باشد، بعد از رعایت کردن سه نکته قبلی، حتماً توجیه شما را خواهد پذیرفت.

۵- جبران:

مرحله آخر، که مخصوصاً در زندگی زناشویی بسیار مهم است، سعی در جبران کردن گذشته و جلب رضایت طرف است. بلکه با این کار از دل او درآید و جبران ناراحتی ای که برایش پیش آمده حاصل گردد. مثلاً به او بگوید الان چه کاری از دست من بر می‌آید برای شما انجام دهم؟ می‌خواهی با هم به یک مسافرت برویم؟ و یا برای صرف غذا بیرون برویم؟

این نکته بسیار حائز اهمیت است که اگر جای این مراحل عوض شود، شاید به جواب مطلوب نرسیم. مثلاً اگر پیشنهاد جبران را در همان مراحل اولیه به طرف مقابلمان بدھیم، ممکن است نتیجه‌ی بر عکس بدهد، زیرا او هنوز عصبانی است و خود را به حق می‌داند و ممکن است گفته‌ی ما او را برنجاند.

این مراحل می‌توانند موجبات جلب رضایت و محبت طرفینی را ایجاد کند و احترام متقابل را حفظ نماید.

پایان مقاله

۱۳۸۹/۱۲/۱۰